

КАЗУСЪТ „СОМАЛИЙСКО ПИРАТСТВО” МОЖЕ ДА БЪДЕ РЕШЕН

Антон Антонов

Време е за нови стратегии, ред и действие. Налагат се спешни адекватни, гъвкави реакции и реални стъпки на държавите и международните организации срещу мимикрията на международния тероризъм. Човекът днес, живее в стрес, резултат от заобикалящото го „минно” поле от кризи – нефтена или газова, финансова, свързана с глобалното затопляне, перманентните акции на Ал Кайда и сродни банди.

Напоследък, особено остро се активира напрежение в резултат от набезите на съвременните морски разбойници – „сомалийските пирати”. Един от най-интензивните и натоварени и то преки морски пътища *Суец-Червено море-Аденски залив-Индийски океан* е блокиран. По този важен морски път, годишно преминават 15-20 000 плавателни съда. Там преминава повече от 30% от световния петрол. Бреговете на този стратегически морски път тангират от една страна с взривоопасния и наситен с петрол и напрежение Арабски полуостров и от друга с 3230 км бряг на Сомалия, държава с неясна държавност. Живеем в условия на Световна финансова криза, когато се пести всеки цент, а корабособствениците се налага, да се „бъркат” за милиони долари при един неимоверно „тънък” корабен пазар. Само през 2008 год. „откупите” варират от 500 000 до 2 000 000 долара на кораб! Натрупаните у морските пирати – терористи милиони, едва ли обслужват само ежедневния им бит и скъпи прищявки. Тези средства се акумулират и ще се появят на световния пазар на тероризма, като ресурс на големите играчи и биха могли да обслужват поредната им глобална цел. Едва ли, довчерашни рибари, моряци и дребни чиновници от една разпаднала се африканска държава са в основата на операциите на организираните, информирани и осигурени високо технологично „сомалийски пирати”? На определен етап, някой е „инвестирал” в тях...

История и действителност

Морското пиратство не е от вчера, според историци повече от 2000 години. „Клиенти” са били Александър Велики, Цезар и флотилии на не една древна империя или държава. **Юлий Цезар заплаща откупа, но след това разпъва на кръст пиратите.** Успоредно с „откриването” на „Новия свят”, по времето на Великите географски открития, когато Човекът преоткрива части от „своята” Земя, се заражда легендарното пиратство.

В по-нови времена, критичните зони от Световния океан, където оперират морските пирати са доста - тесния пролив Малака в Индийския океан между Индонезия и Малайзия, района на Карибите в Атлантическия океан (вече в известна степен овладян). Предшествениците на днешните „герои” - сомалийските пирати, започват с грабеж на улов от риба, рибарски корабчета, докато „умни” престъпни

мениджъри не ги пренасочат и преоборудват към отвличания на търговски кораби. Не че това е „патент“ само на сомалийците. Историята на рекета, отвличанията, атентатите, пиратството, по общо казано – терора в световен план не е „от вчера“, т.е. налага се извода, че *Човечеството е добре да пренареди правилата.*

Сомалия – държава или опасна територия

Днешният формат държава - Сомалия съществува по-скоро само „де юре“, въпреки че е самостоятелна още от 1960 год. и членува в ООН и Африканския съюз (наследник на Организацията за африканско единство). До 1991 год. страната се управляваше от социориентиран диктатор, последва военен преврат, нещо като демокрация и тотален срив на държавата до днешният модел – пълна анархия и дистанционно „управление“ на правителство от съседна държава!

Последва „обичайния“ преход от „социализъм“ към пазарна „демокрация“ – хаос в държавата и с ислямски особености. На практика, страната се управлява от съюз на част от племенни шейхове начело с Шейх Шариф Ахмед, но който държи само част от столицата Могадишо. На другия полюс са подкрепящи „Ал Кайда“ крайни ислямисти.

Или, до като въоръженият конфликт и хаоса в „държавата“ не приключат, решение на проблема със „сомалийските пирати“ от самата държава не може да се очаква, а решението се „чака“ повече от 19 години. Африканският съюз и ООН „търсят“ пътища, но троваво и без особен успех.

Сомалия днес, представлява неконтролирана територия, която служи за база на наркотърговци, търговци на оръжие, терористи и морски пирати.

Хаотична „отбрана“ на потърпевшите

Какъв е отпорът на потърпевшите до сега? Престъпните набези на пиратите не са от вчера. Корабите и екипажите влизат с притеснение и страх в „зоната“, защото знаят че на практика са безпомощни пред въоръжената агресия и неконтролируемите реакции на бандитите. Разбра се, че спасяване „по единично“ е наивно и неефективно.

Испания първа реагира, като призова международната общност на борба срещу сомалийските пирати. Военният министър на Испания поиска изграждане на Международни военноморски сили, които да бъдат дислоцирани в кризисния район. Последва реакция на отделни европейски държави, които изразиха готовност за участие в във военна операция по море и въздух. Германия, Франция, Португалия, Швеция, Белгия, Холандия, Великобритания и Литва изразиха готовност за участие в операция по опазване на преминаващите кораби през опасните райони. САЩ и Русия се включиха също в акцията по дипломатически и други канали, както и с присъствие и

действие. Проведени бяха успешни остри операции от отделни държави, САЩ, Русия, Франция и др.

Сред жертвите на пиратите са саудитския супертанкер „Сириус стар“, украинския товарен кораб „Фаина“, като за освобождаването на последния беше проведена успешна разузнавателно-бойна операция и с една жертва – смъртта на капитана. Сред дългия списък на задържаните е и британския „Маласпина Касъл“ с капитан и 15 български моряци на борда. Увенчана с полезен резултат беше и акцията на американските ВМС, чийто кораб взе на абордаж пленения американски контейнеровоз „Маерс Алабама“. Първоначално, той е освободен от 20-членния си американски екипаж, но капитана беше взет от пиратите като заложник и те отново поеха кораба. В резултат на операцията от американски спецекип, капитан Ричард Филипс беше освободен, четирима от пиратите убити, а петия задръжан, го очаква съд в САЩ. Подобна остра операция извърши и Франция. В началото на лятото 2010 Русия също извърши успешна военна операция. Във всеки един от случаите „санкцията“ за действие идва от президентът на държавата. Наскоро беше освободен българския танкер, предназначен за скрап - „Панега“ и въпреки официалните твърдения на собственика, едва ли се е разминало без солиден откуп.

Инициативи за съдействие на „проблема“ има и от ИМО (Международната морска организация при ООН). Предложението е, да се създаде Регионален морски информационно-координационен център, който да работи по проблема с морското пиратство.

Полезна дейност в информационен и професионален план има и Международното морско бюро в Лондон. Към Бюрото е създаден Център за наблюдение на пиратството. По последни данни, според доклад изнесен пред Международната търговска камара, драматично нараства активността на сомалийските пирати, като нападенията над търговските кораби през първото тримесечие на 2009 година са удвоени в сравнение с 2008 година.

Изводът, е че след „събуждането“ на международните институции, държави и корабособственици от агресивните, организирани и престъпни действия на „сомалийските пирати“ през последните три-четири години, вече има реални действия. За съжаление, все още липсва ясна стратегия за ликвидиране на проблема. Очевидно е, че решаването на проблема „на парче“ и по-групи, кампанийно няма да доведе до изкореняването му. Все пак, поставено е началото, важното е да се пресече заразата в зародиш, до като не стане много късно.

Независимо от установения „отпор“ и постигнатите частични успехи, и раздвижване на институциите, проблемът „сомалийско пиратство“ не е решен. Реакциите на потърпевшите оставят впечатлението за кабинетни решения и популистки

операции. Не се търси решението, което ще затвори „кутията на злото“. Липсва стратегия и действие.

ПЪТЯТ НА ДЕЙСТВИЕТО И ЛИКВИДИРАНЕ НА ПРОБЛЕМА

I. КАКВО КАЗВА ДНЕШНОТО МЕЖДУНАРОДНО ПРАВО

Международно-правни възможности и практика:

Международното право има на разположение сериозни международно-правни актове, както и институционални възможности. Компетентната и универсална международна институция е ООН. Основните органи, които могат да се впрегнат за решаване на проблема са - Съветът за сигурност, Върховните сили, а защо не и при задълбочаване на кризата и Асамблеята на ООН. Уставът на ООН и Конвенцията на ООН по морско право от 1982 г. са добра нормативна основа за правни действия. Конвенцията (чл. 100 – 105) казва ясно, що е „пиратство“ и кои кораби и лица са „пиратски“ и „пирати“.

През юни 2008 година беше приета Резолюция № 1816 на ООН, която допуска чужди военни кораби в териториалното море на Сомалия във връзка с пиратските акции, мандатът бе удължен на 2 декември 2008 година с Резолюция № 1846 за още 6 месеца. Тази Резолюция предизвиква известен спор във връзка с третирането на пиратските действия като „военни действия“, съгласно Глава VII от УООН, а не като „престъпно деяние“, съгласно съвременното международно право. И двете страни имат право, но времето днес е на тези които действат, а за сега действа само „третата страна“ – пиратите.

На 16 декември 2008 година се прие нова Резолюция № 1851 на Съвета за сигурност, относно провеждане на сухопътни военни операции и нанасяне на въздушни удари по бази на пиратите. *Няма оперативно действие по резолюцията!* Очевидно е, че няма институция, която е готова да поеме лидерството и извърши операцията. А е възможно и да липсват ресурси за това?

Още през 1988 година е приета и Конвенция за борба с незаконни актове, насочени против безопасността на морските съдове. Съществува и Конвенция (1979) за борба срещу вземане на заложници. Очевидно е, че този род международни актове са някакъв особен вид „библиотечно право“, предназначено само за читалните.

На 14 октомври 2008 година Европейският парламент направи Предложение за Резолюция, относно морското пиратство до Съвета и Комисията на ЕС. Еврокомисията, реагира бързо и на 8 декември 2008 година, външните министри на ЕС одобриха Първата военно-морска операция с цел защита на корабите, преминаващи през Аденския залив. От 15 декември 2008 г. , Операция „Аталанта“ действа, чрез 6 бойни

кораба и 3 разузнавателни самолети. За съжаление, правилата за действие и тълкуванията на отделните държави и Институцията се разминават. А всичко това, на практика притъпи ефективността на операцията. Мисията „Аталанта” има само респектиращо и възпиращо присъствие, без каквото и да е право за извършване на успешна „остра операция”.

При целият наличен арсенал на нормативи и институции и направените полезни стъпки от Съветът за сигурност с приемането три резолюции, действията на ЕС, САЩ, Русия и други държави, следва да се направи равностойка на направеното до днес и да се очертае Пътят на действието и ликвидиране на проблема.

II. КАК СЛЕДВА ДА СЕ ДЕЙСТВА И КАК СЕ ПРОЦЕДИРА СЪС ЗАЛОВЕНИ „МОРСКИ ПИРАТИ”?

Прагматични действия на корабособствениците

- Назначаване на ”Извънредна вахта”(наблюдатели) на всеки кораб в отговорния (опасен) район, постоянна готовност на противопожарната система (водните оръдия) и въоръжаване на вахтения екипаж с оръжия, снабдени с патрони с нервно-паралитично действие;
- Стабилна постоянна радио-телефонна и мобилна връзка с корабособственика, мисията Аталанта и патрулиращи военно-морски единици на отделни държави;
- Готовност за бърза евакуация на екипажа „под палубата”(но не в едно фиксирано помещение),само след съгласуваност с бойни военно-въздушни или военно-морски единици;
- При решение на капитана за отпор , чрез наличната мощ на водните оръдия и тяхната помитаща сила, както и от ползване на оръжия с нервно-паралитично действие, пиратите могат да бъдат задържани;
- При провеждане на евентуално успешна акция от страна на екипажа, се осъществява „арест” на задържаните пирати на кораба до доставянето им след указания на властите в „държавата на знамето”, като екипажа се грижи за тяхната прехрана и поносимо здравословно състояние.

Действия по „закона на знамето”

Всеки „морски пират”, който е задържан в резултат на успешна акция срещу противоправно насилствено проникване или опит затова на кораб на която и да е фирма или държава, следва да бъде съден по „закона на знамето”, което е издигнато на кораба.

Странна е „свенливостта“ на държавите да изпълняват законите си срещу морските разбойници в открито море, когато те са застрашили пряко техни суверенни права.

Юрисдикцията на държавата, чието знаме се вее на даден кораб е изключителна и се разпростира върху целия кораб.

Право на екипажа на нападнатия кораб да преследва и да залови нападателите, за да им бъде търсена наказателна отговорност, съгласно „закона на знамето“.

В САЩ, Конституцията дава пълномощия на Конгреса да въздига актовете на пиратство в „тежко престъпление“ извършено в открито море (чл. 1, Пар. 8, т. 10 „да определя и наказва пиратството и други престъпления в открито море, както и нарушения на международното право“). Тук става дума за въздигане на принципа на действие на закона „екстериториалност“ за определена категория престъпления. Мнозинството държави в своето наказателно законодателство имат широки възможности за възмездяване на „морските пирати“, тогава когато за нарушили неприкосновеността на територията им (кораба) и техните закони.

III. КАКВО МОЖЕ ДА НАПРАВИ ООН, ЗАЩО НЕ И СЪВМЕСТНО С НАТО!

В прилежащите води на Сомалия, днес става дума за интензивен остър локален проблем, но като погледнем картата на Световния океан с активните точки на прояви на морско пиратство ще видим една доста широка география. Огромните суми, които прибират „пиратите“, очевидно не обслужват само тях. **Днешното „морско пиратство“ за което все още знаем малко, утре може да се изроди в една нова, гъвкава и успешна разновидност-клонинг на Световния тероризъм. Налице са всички белези за международен тероризъм – организирано въоръжено насилие срещу мирни граждани(професионалисти и корабособственици), отвлечане на кораби и заложници, с цел огромни размери финансов откуп (за сега), наличие на „невидим“ информационен координиращ център зад граница.**

ООН в качеството си на уникална и универсална световна организация е на прага на изграждане на Нов Световен Правен Ред. Днешният модел и структура, очевидно я правят мудна и не до там ефективна. Но това е процес. Съвременната криза с морското пиратство, трябва да бъде решена сега. Какви действия е полезно да се предприемат:

1. Приемане на Резолюция на СС на ООН, като продължение на приетите до сега - за провеждане на Операции по поддържане мира в района на Адения залив и Северозападната част на Индийския океан, съвместно със специализирани бойни единици на НАТО(след съгласуване и договаряне) и с участието(ресурс) на други заинтересовани от решаване на проблема държави и специализирани международни организации, под командването на ООН;

2. Приемане на Резолюция на СС на ООН, която да дава възможност за обявяване на „морска блокада“, съгласно чл. 42 от УООН на пристанища, които са приютили бойни единици на пиратите, както и отвлечени кораби и екипажи;
3. Осъществяване на ограничени „принудителни мерки“, съгласно Глава VII от УООН по отношение на пристанища, служещи за „бази“ на морските пирати, като Ейл и др. на бреговете на Сомалия;
4. Да се проведат интензивни дипломатически контакти от страна на ООН с Африканския съюз и Администрацията на Сенегал, представена в ООН, с искане за пълно безприкословно сътрудничество и съдействие и в съответствие с чл. 43 от УООН;
5. Международните търговски корабоплавателни организации, застрахователни и Р & I Клубове да изградят фондове, които да набират средства за борба с морското пиратство, които могат да бъдат предоставяни за целите на Операциите на ООН в тази връзка, като облекчат бюджета на Организацията;
6. Международни организации и държави, които разполагат с информационни спътници в околоземна орбита, която тангира към района на действие на морските пирати да предоставят снимкова и друга информация за дислокацията на пиратите и отвлечените кораби;

Днес, цивилизованите държави и държавници се тревожат има ли правна основа, сравняването на „морските пирати“ с терористите. Притеснението е неоснователно, а и вече „струва“ много пари на корабособствениците и застрашава живота на отвлечените екипажи.

*Именно, ООН през 70-те години на миналия век, окачества отвлечането на самолет като „въздушно пиратство“, а още някога римският правник Цицерон определя пиратството, като „престъпление срещу цивилизацията“, което колегата му от нови времена от Англия - Едуард Коук дефинира, като *hostis humani generis* – врагове на човешката раса.*

Човечеството не следва да прави повече компромиси с организираните прояви на насилие и тероризъм, където и да е – морето, небето и сушата, а в близки времена може би и в космоса.

София, 5 октомври 2010г.